

Lieta C-217/23

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 4. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Verwaltungsgerichtshof (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 28. marts

Kasācijas sūdzības iesniedzējs:

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

Atbildētājs kasācijas tiesvedībā:

A N

Pamatlietas priekšmets

Patvēruma procedūra – Grupa ar īpatnu identitāti – Atšķirīga – Ģimene kā sociāla grupa

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un tiesiskais pamats

Savienības tiesību normu interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta formulējums “grupai attiecīgajā valstī ir īpatna identitāte, jo apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu” ir jāinterpretē tādējādi, ka šādai grupai attiecīgajā valstī

Īpatna identitāte ir vienīgi tad, ja apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu, vai tomēr ir nepieciešams patstāvīgi pārbaudīt, vai tai ir šāda “īpatna identitāte”, tātad neatkarīgi no jautājuma, vai šo grupu kā atšķirīgu uztver apkārtējā sabiedrība?

Ja saskaņā ar atbildi uz pirmo jautājumu ir nepieciešams patstāvīgi pārbaudīt, vai tai ir šāda “īpatna identitāte”:

2. Pēc kādiem kritērijiem ir jāpārbauda, vai tai ir šāda “īpatna identitāte” Direktīvas 2011/95/ES 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē?

Neatkarīgi no atbildes uz pirmo un otro jautājumu:

3. Vai, novērtējot, vai “apkārtējā sabiedrība” kādu grupu uztver kā atšķirīgu Direktīvas 2011/95/ES 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē, ”, izšķirīgs ir vajāšanas dalībnieka vai sabiedrības kā veseluma, vai valsts vai tās daļas sabiedrības būtiskas daļas skatpunkts?

4. Pēc kādiem kritērijiem ir jānovērtē, vai kāda grupa tiek uztverta kā “atšķirīga” Direktīvas 2011/95/ES 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē.

Piemērojamās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija)

Piemērojamās valsts tiesību normas

Asylgesetz 2005 [2005. gada Patvēruma tiesību likums; turpmāk tekstā – “*AsylG*”]

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Atbildētājs kasācijas tiesvedībā A N ir Afganistānas valstspiederīgais; 2015. gada 4. novembrī viņš, pamatojoties uz *AsylG*, Austrijā iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu.
- 2 Atbildētājs kasācijas tiesvedībā šo pieteikumu pamatoja ar to, ka viņš Afganistānā tiek vajāts patvēruma tiesību kontekstā nozīmīgā veidā, jo no viņa tēva brālēnu puses viņam draudot asinsatriebība. Šī asinsatriebība esot saistīta ar to, ka tēvam un viņa brālēniem bijis strīds par zemesgabalu. Šā strīda dēļ jau esot nogalināti atbildētāja kasācijas tiesvedībā tēvs un brālis.
- 3 *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* [Federālais Ārvalstnieku un patvēruma lietu birojs] ar 2017. gada 21. jūnija lēmumu šo pieteikumu noraidīja un izdeva

atgriešanas lēmumu pret atbildētāju kasācijas tiesvedībā. Tas izdarīja pieņēmumu, ka atbildētāja kasācijas tiesvedībā bēgšanas stāsts ir nepatiess un izdomāts un ka viņš Austrijā ir ieradies tikai ar vēlmi iegūt saimnieciski un sociāli labāku stāvokli.

- 4 Atbildētājs kasācijas tiesvedībā šo lēmumu pārsūdzēja *Bundesverwaltungsgericht* [Federālajā administratīvajā tiesā].
- 5 *Bundesverwaltungsgericht* viņa pieteikumu apmierināja, tomēr *Verwaltungsgerichtshof* [Augstākā administratīvā tiesa] tās spriedumu atcēla. *Verwaltungsgerichtshof* atcēla arī otro *Bundesverwaltungsgericht* spriedumu. Ar 2022. gada 26. jūlija spriedumu *Bundesverwaltungsgericht* vēlreiz apmierināja pieteikumu, atzina atbildētāju kasācijas tiesvedībā par personu, kurai ir tiesības uz patvērumu, un to, ka viņam līdz ar to uz likuma pamata ir piešķirams bēgļa statuss.
- 6 *Bundesverwaltungsgericht* konstatēja, ka atbildētājs kasācijas tiesvedībā ir Afganistānas valstspiederīgais; viņš piederot puštuniem, atzīstot sevi par piederīgu sunnītu islāmam un nākot no Lagmānas [*Laghman*]. Viņa tēvs no brālēniem esot nopircis lauksaimniecībā izmantojamu zemesgabalu, taču vēlāk viņi esot apgalvojuši, ka tā esot tikai noma. Tēvs esot atteicies to atdot atpakaļ un konflikta risināšanas nolūkā vērsies pie ciema vecākā. Arī viņa priekšā brālēni esot apgalvojuši, ka zemesgabalu esot tikai iznomājuši, un viņi esot izteikuši tēvam draudus. Nākamajā dienā uz minētā zemesgabala esot ticis šauts uz tēvu, brāli un atbildētāju kasācijas tiesvedībā. Atbildētājs kasācijas tiesvedībā esot aizbēdzis un patvēries pie sava onkuļa. Viņš atbildētāju kasācijas tiesvedībā un viņa pārējo ģimeni esot aizvedis uz Kabulu un tad kopā ar ciema vecāko esot noorganizējis tēva un brāļa bēres. Vēlāk esot nodedzināta atbildētāja kasācijas tiesvedībā ģimenes māja, un viņi esot uzzinājuši, ka viņš tiek meklēts. Pēc tam onkulis esot noorganizējis atbildētāja kasācijas tiesvedībā bēgšanu, bet viņa ģimeni uzņēmis pie sevis. Tomēr vēlāk arī onkulis un ģimene esot aizbēguši uz Pakistānu.
- 7 Tātad atbildētājs kasācijas tiesvedībā izcelsmes valstī esot iesaistīts asinsatriebībā, un viņam no tēva brālēņu puses draudot uzbrukumi un pat nogalināšana, ja viņš atgrieztos ciemā. Lai gan nevarot izdarīt pieņēmumu, ka šādi uzbrukumi tiktu veikti, ja viņš ierastos citās pilsētās, tomēr pašreizējās situācijas dēļ Afganistānā atbildētājam kasācijas tiesvedībā vairs nebūtu iespējams tur iedzīvoties un dzīvot bez nesamērīgām grūtībām.
- 8 *Bundesverwaltungsgericht* juridiski argumentēja, ka vajāšana kāda no Ženēvas konvencijā par bēgļa statusu minētā iemesla dēļ, kuru īstenojot privātpersona vai privāts grupējums, patvēruma tiesību kontekstā esot nozīmīga, ja valsts nevēlas vai nespēj novērst šīs vajāšanas darbības. Patvēruma tiesību kontekstā asinsatriebība esot nozīmīga, jo piederība sociālajai grupai “asinsatriebības apdraudēti lielģimenes locekļi” ir konstatējama vienīgi tad, ja ir jāreķinās ar atriebības darbībām tādēļ vien, ka pastāv ģimeniskas saites ar tieši skarto personu. Atbildētājs kasācijas tiesvedībā tiekot vajāts tikai radniecības ar tēvu dēļ, un viņš

nevarot rēķināties ar Afganistānas iestāžu aizsardzību. Tātad izcelsmes reģionā viņam draudot patvēruma tiesību kontekstā nozīmīga vajāšana, bet bēgšanas iespējas iekšzemē nepastāvot.

- 9 Federālais Ārvalstnieku un patvēruma lietu birojs pret šo spriedumu iesniedza *Verwaltungsgerichtshof* kasācijas sūdzību.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 10 Federālais Ārvalstnieku un patvēruma lietu birojs apgalvo, ka *Bundesverwaltungsgericht* atbildētāja kasācijas tiesvedībā iesaisti asinsatriebībā subsumē Ženēvas konvencijā par bēgļa statusu minētajam iemeslam “piederība ģimenes sociālajai grupai”, tomēr saskaņā ar Tiesas judikatūru (spriedums, 2018. gada 4. oktobris, C-652/16, 10. punkts) esot jāizpilda vairāki priekšnosacījumi. Pirmkārt, tas, ka grupas dalībniekam piemīt “kopīgas iedzimtas pazīmes” vai “kopēja pagātne, ko nevar mainīt”, vai pazīmes vai pārliecība, “kas ir tik svarīga identitātei vai apziņai, ka personu nevar spiest no tās atteikties”. Otrkārt, tas, ka šai grupai attiecīgajā valstī ir “īpatna identitāte, jo apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu”.
- 11 Neesot noskaidrots, vai ģimene (vai tās daļa) veido sociālu grupu, ja nav nekādu konstatējumu par to, ka apkārtējā sabiedrība ģimeni (vai tās daļu) uztvertu kā atšķirīgu.
- 12 Federālais Ārvalstnieku un patvēruma lietu birojs norāda arī uz to, ka attiecīgo Direktīvas 2011/95/ES normu (10. panta 1. punkta d) apakšpunktu) augstākās tiesas Vācijā un Austrijā interpretē dažādi.
- 13 Atbildētājs kasācijas tiesvedībā savos paskaidrojumos saistībā ar kasācijas sūdzību argumentē, ka iesniedzējtiesas līdzšinējā judikatūrā ģimene ir atzīta par sociālu grupu Ženēvas konvencijas par bēgļu statusu izpratnē. No pārsūdzētā sprieduma pamatojuma izrietot, ka paštunu asinsatriebības tradīciju var izraisīt, piemēram, neatrisināts strīds par zemi. Galvenā loma tajā esot tiesībām uz atreibību un sagaidītajai atmaksai, tāpēc tēva brālēni sagaidot arī atbildētāja kasācijas tiesvedībā atreibību. Asinsatriebību varot pārcelt arī uz vairākus gadu desmitus vēlāku laiku.
- 14 Atbildētājs kasācijas tiesvedībā uzskata, ka šeit runa ir par vajāšanu piederības dēļ sociālajai grupai, jo viņu vajājošie tēva brālēni viņu uzskatot par daļu no pārējās asinsatriebībā iesaistītās grupas.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 15 Kasācijas tiesvedībā Federālais Ārvalstnieku un patvēruma lietu birojs neapšaubā *Bundesverwaltungsgericht* konstatējumus, tāpēc iesniedzējtiesa var izdarīt pieņēmumu, ka atbildētājam kasācijas tiesvedībā ar pietiekami konkrētu varbūtību

draud fiziska vardarbība un pat nogalināšana. Šādas darbības Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 1. punkta – kopsakarā ar tās 9. panta 2. punkta a) apakšpunktu – izpratnē ir kvalificējamās kā vajāšana, ko veic nevalstiski subjekti. No valsts atbildētājs kasācijas tiesvedībā nevarot sagaidīt nekādu aizsardzību.

- 16 Novērtējot, vai atbildētājam kasācijas tiesvedībā ir jāatzīst par personu, kurai ir tiesības uz patvērumu, izšķiroši ir tas, vai pastāv saikne starp Direktīvas 10. pantā norādītajiem iemesliem un darbībām, kas 9. panta 1. punktā kvalificētas kā vajāšanas darbības, vai aizsardzības no šādām darbībām trūkumu. *Bundesverwaltungsgericht* šādu saistību saskata apstākļi, ka atbildētāja kasācijas tiesvedībā tēva brālēni viņu gribēja nogalināt tikai tā iemesla dēļ, ka viņš pieder (mirušā) tēva ģimenei; atbildētājs kasācijas tiesvedībā neesot bijis tieši iesaistīts strīdā par zemesgabalu.
- 17 Šajā gadījumā *Bundesverwaltungsgericht* izdara pieņemumu, ka vajāšana notikusi tā iemesla dēļ, ka konkrētai sociālai grupai, proti, ģimenei, ir piederīgi tikai tie ģimenes locekļi, pret kuriem vērsta asinsatriebība. Kasācijas sūdzībā netiek apstrīdēts, ka ģimene var būt uzskatāma par sociālu grupu vai ka tai ir kopēja pagātne, ko nevar mainīt. Tomēr strīds ir par to, vai ģimene (vai tās attiecīgā daļa) Direktīvas 2011/95/ES 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē ir uzskatāma par grupu, kurai attiecīgajā valstī ir īpatna identitāte, jo apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu. Vienīgi tad šajā gadījumā būtu iespējams piešķirt bēgļa statusu.
- 18 Federālais Ārvalstnieku un patvēruma lietu birojs kasācijas sūdzībā norāda, ka, lai atbildētu uz jautājumu, vai vajāšana ir notikusi tā iemesla dēļ, ka persona ir piederīga konkrētai sociālai grupai, esot pieejamas vairākas pieejas.
- 19 Iesniedzējtiesa uzskata, ka novērtējumam par to, vai asinsatriebības apdraudētās personas var būt uzskatāmas par sociālu grupu, ir jāprecizē vairāki punkti. Vispirms rodas jautājums, kad var būt runa par to, ka vienai grupai attiecīgajā valstī ir īpatna identitāte un ka līdz ar to tā ir sociāla grupa minētās direktīvas 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē. Tāpat ir jānoskaidro, pēc kādiem aspektiem ir konkretizējama grupa “apkārtējā sabiedrība” un kad šāda sabiedrība kādu citu grupu uztver kā “atšķirīgu”.

Pirmais un otrais jautājums

- 20 Iesniedzējtiesa konstatē, ka Direktīvas 2011/95/ES 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir formulētas cēloņsakarības attiecības, kas nozīmētu, ka vienas grupas īpatnās identitātes pastāvēšana ir atkarīga no tā, vai apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu. Tas novestu pie tā, ka novērtējot, vai kādai grupai ir “īpatna identitāte”, būtu jāpārbauda tikai tas, vai “apkārtējā sabiedrība to uztver kā atšķirīgu”. Saskaņā ar šādu izpratni pārbaude pēc citiem, no tā neatkarīgiem kritērijiem nebūtu nepieciešama. Saskaņā ar šādu izpratni secinājumu par to, vai pastāv sociāla grupa, nevarētu balstīt tikai uz vienas grupas dalībnieku pašizpratni

un piederības sajūtu; proti, izšķirīga būtu “apkārtējās sabiedrības” uztvere, proti, tai šī grupa būtu jāuztver kā atšķirīga. Šķiet, ka šāda pieeja ir pausta arī (bijušā) Eiropas Patvēruma atbalsta biroja (*EASO*) vadlīnijās par piederību konkrētai sociālai grupai.

- 21 Ja šāda cēloņsakarība (vismaz daļēji) būtu noliedzama un “īpatnas identitātes” pastāvēšana būtu pārbaudāma atsevišķi, tad rodas (otrais) jautājums, pēc kādiem kritērijiem šāda pārbaude būtu jāveic. Proti, Savienības likumdevējs šo jēdzienu nav definējis. Tāpat nav skaidrs, kā izpaužas šīs “īpatnās identitātes” [vācu versijā: “*deutlich abgegrenzte Identität*”] īpatnība.

Trešais jautājums

- 22 Nav skaidrs, kuru skatpunktu Savienības likumdevējs ir vēlējies izmantot frāzē, ka “apkārtējā sabiedrība” grupu uztver kā atšķirīgu.
- 23 Varētu uzskatīt, ka ar to ir domāta sabiedrība (kopumā vai būtiska tās daļa) attiecīgajā valstī vai teritorijā, kur ir attiecīgās personas dzīvesvieta. Šādā gadījumā apkārtējā sabiedrība ģimeni tās locekļu iezīmes – veidot ģimeni – dēļ kā atšķirīgu parasti uztver tikai tad, ja ģimenes dzīvesveids ievērojami atšķiras no dominējošajiem ģimenes dzīves paradumiem.
- 24 Turklāt varētu būt nepieciešams, lai apkārtējā sabiedrība zinātu par aplūkojamās grupas pastāvēšanu. Ja grupas pastāvēšana apkārtējai sabiedrībai paliktu nezināma, jau tāpēc vien šādas grupas uzskatīšana par atšķirīgu nebūtu iespējama.
- 25 Šķiet, ka šī pieeja ir izmantota iepriekš minētajās *EASO* vadlīnijās, jo tajās ir norādīts, ka ir nepieciešama lietderīga un aktuāla informācija par izcelsmes valsti, lai varētu pārbaudīt, vai attiecīgajā valstī pastāv konkrēta sociāla grupa. Tāpat esot jāizvērtē, kā sabiedrība darbojas un vai tās attieksme pret dažādām grupām ir atšķirīga, jo sociālā grupa esot saistīta ar apkārtējo sabiedrību.
- 26 Ja izmantotu šo pieeju, sociālas grupas pastāvēšana šajā gadījumā visdrīzāk būtu jānoliedz. Šajā gadījumā par asinsatriebību zina tikai vajāšanas dalībnieki un vajātā ģimene, nevis sabiedrība kopumā vai tās būtiska daļa. Tomēr, ja izdara pieņēmumu, ka, lai grupu kvalificētu kā sociālu grupu, pietiekams ir vajāšanas dalībnieka skatpunkts, tad vajāšanas dalībnieks būtu uzskatāms par apkārtējo sabiedrību Direktīvas 2011/95/ES 10. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē, un norobežošanu veiktu viņš pats. Pēc šīs pieejas aplūkojamajā gadījumā atbildētāja kasācijas tiesvedībā tēva ģimene būtu sociāla grupa, jo vajāšanas dalībnieki (tēva brālēni) to tā uztver.

Ceturtais jautājums

- 27 Arī novērtējums par to, vai apkārtējā sabiedrība grupu uztver “kā atšķirīgu”, šķiet problemātisks.

- 28 Jēdziens “atšķirīga” šķiet atvērts, ciktāl ikviena patvaļīgi izvēlēta iezīme varētu dot iespēju izdarīt šādu kvalifikāciju. Turklāt šķiet, ka šim jēdzienam piemīt negatīva konotācija. Tātad būtu domājams, ka šis “atšķirīgums” ir saistīts ar šīs grupas zemāku novērtējumu attiecībā pret apkārtējo sabiedrību. Iepriekš minētajās *EASO* vadlīnijās šajā ziņā runa ir par grupas “stigmatizāciju”, lai gan citviet šajās vadlīnijās ir norādīts uz to, ka atšķirīgums neesot jāsaprot kā kaut kas obligāti negatīvs.
- 29 Tomēr varētu arī būt, ka domāts ir “būt citādam” [*anders sein*] un runa ir tikai par valodas problēmu, proti, angļu valodā izmantotajam “*different*” iesniedzējtiesas ieskatā neesot negatīvas konotācijas.
- 30 Ja runa būtu par to, vai lielāks cilvēku skaits grupu uztver kā “atšķirīgu”, izšķiroši varētu būt tas, ka tikai viena konkrēta iezīme vai vairākas konkrētas iezīmes noved pie tā, ka lielāks cilvēku skaits kādu grupu uztver kā atšķirīgu. Citas iezīmes, ko citas personas tikai atsevišķos gadījumos uztver kā atšķirīgas, tad nebūtu nozīmīgas. Izmantojot šo pieeju, vajāšanas dalībnieka skatpunkts nebūtu izšķirīgs tam, lai to kvalificētu kā sociālu grupu.
- 31 Tieši izskatāmajā lietā nav skaidrs, vai ģimeni, kas iesaistīta asinsatriebībā, apkārtējā sabiedrība, ar ko droši vien saprot lielāku cilvēku skaitu, uztvertu kā atšķirīgu. Papildus tam, ka – kā iepriekš jau minēts – šādai apkārtējai sabiedrībai (kas aptver grupu) parasti neklūst zināma šī izšķirīga iezīme, tomēr atbildētājs kasācijas tiesvedībā savos paskaidrojumos saistībā ar kasācijas sūdzību pats ir norādījis uz to, ka viņa izcelsmes reģionā pastāvošajai paštunu tradīcijai atbilstot tas, ka šāda strīda, par kādu runa ir arī izskatāmajā lietā, izšķiršana esot jāveic asinsatriebības ceļā. Tāpēc bez papildu informācijas neesot konstatējams, kāpēc asinsatriebībā iesaistītu ģimeni apkārtējai sabiedrībai, kas ievēro tās pašas tradīcijas, būtu jāuzskata par atšķirīgu.
- 32 Ja izšķirīgs tomēr būtu vajāšanas dalībnieka skatpunkts, tad, lai konstatētu piederību sociālai grupai, varētu pietikt ar to, ka vajāšanas dalībnieks ģimeni, attiecībā pret kuru pastāv asinsatriebība, uztver kā atšķirīgu.
- 33 Attiecībā uz izskatāmo gadījumu tas nozīmē, ka tad, ja izšķirīga ir uztveršana no vajāšanas dalībnieka skatpunkta, atbildētājs kasācijas tiesvedībā pamatoti tika atzīts par personu, kurai ir tiesības uz patvērumu. Ja tas tā nav, tad *Bundesverwaltungsgericht* nebūtu bijusi tiesīga piešķirt atbildētājam kasācijas tiesvedībā šādu statusu, jo nepastāvētu saikne ar patvēruma piešķiršanai nozīmīgu iemeslu. Tad *Bundesverwaltungsgericht* nākamā posmā būtu bijis jāpārbauda, vai atbildētājam kasācijas tiesvedībā būtu piešķirama alternatīva aizsardzība.